

Postawy rodzicielskie i ich wpływ na dzieci

Rodzina jest miejscem, gdzie dziecko doświadcza swych pierwszych kontaktów z otoczeniem, a rodzice są wzorem, z którym dzieci się identyfikują. Również rodzina a przede wszystkim postawy rodziców wobec dzieci mają wpływ na kształtowanie się osobowości dziecka, na jego życie uczuciowe i rozwój intelektualny.

Postawy rodzicielskie wobec dzieci mogą stwarzać warunki do prawidłowego rozwoju lub wpływać ujemnie na kształtowanie się jego osobowości. Wszystko jednak zależy od tego jak rodzice ustosunkowują się do tego, że są rodzicami czyli jak rozumieją swoją rolę jako ojca i matki. Czy przekonani są o ważności swej roli, czy też uważają ją za mało ważną. Czy mają poczucie, że nikt nie może ich zastąpić w roli rodziców. Czy rodzina jest dla nich czymś nadrzędnym czy może jest przeszkodą w realizacji własnych planów, zamierzeń.

Spójność rodziny świadczy o tym, że jest ona czymś ważnym dla małżonków. W rodzinie zintegrowanej, w której spełniona jest funkcja zaspokojenia przynależności uczuciowej czyli pragnienia posiadania osób bliskich, serdecznych, akceptujących, w której dobrze spełnione role męża i żony, rodziców, przyczyniają się do tzw. dobrego klimatu, dziecko czuje się bezpiecznie, jest pewne siebie, ufne wobec rodziców, a także otwarte wobec innych ludzi. Jest swobodne, radosne, aktywne i wytrwałe w działaniu. Wychowywanie dziecka w rodzinie, spełniającej takie jego potrzeby jak: potrzeba życzliwości, ciepła, miłości, kontaktu z rodzicami, współdziałania, szacunku, wzoru prowadzi do wytworzenia u dziecka poczucia własnej wartości, wiary we własne siły, pewności siebie, poczucia, że jest potrzebnym, otwarcia na innych, samodzielności. Dziecko zyskuje też wzorce osób dorosłych i ról jakie pełnią w rodzinie, czyli prawidłowy wzór ojca i matki.

Typy postaw rodziców

Zaspokojenie potrzeb dziecka zależy od uczuciowego ustosunkowania się rodziców do dziecka, czyli postaw rodzicielskich. Postawy to inaczej tendencja do zachowania się w pewien specyficzny sposób w stosunku do dziecka. Badaniem typów postaw zajmowało się już od lat trzydziestych ubiegłego wieku wielu uczonych. Według Kanner'a postawy rodziców można podzielić na:

- akceptację i uczucie
- jawne odtrącenie
- perfekcjonizm
- nadmierne chronienie.

Inną typologię przyjął Slater, który z kolei wyróżnił osiem typów postaw, ułożonych biegunowo:

- pobłażliwość – surowość
- tolerancja – brak tolerancji
- ciepło – chłód
- uzależnienie – separowanie się

Natomiast Anna Roe, wyróżnia typologię postaw, a właściwie określenia stosunku rodziców do dzieci, takie jak: chłód, ciepło, uczuciowa koncentracja na dziecku, unikanie, akceptacja, nadmierne wymaganie, nadmierne chronienie, zaniedbywanie, odrzucanie.

Według Marii Ziemskiej postawy rodziców można podzielić na złożone postawy niewłaściwe i właściwe.

Postawy niewłaściwe to:

- postawa unikająca – charakteryzuje ją nadmierny dystans uczuciowy rodziców wobec dziecka,
- postawa odtrącająca – to nadmierny dystans uczuciowy i jednocześnie dominacja rodziców,

- postawa zbyt wymagająca, zmuszająca, korygująca – nadmierne skoncentrowanie się na dziecku oraz dominacja w postępowaniu wobec dziecka,
- postawa nadmiernie chroniąca – nadmierne skoncentrowanie się na dziecku, ale z cechami uległości wobec niego.

Postawy właściwe to:

- akceptacja dziecka czyli przyjmowanie go takim jakie ono jest,
- współdziałanie z dzieckiem – angażowanie się w czynności ważne dla dziecka, ale i angażowanie dziecka w zajęcia i sprawy dotyczące domu i rodziców,
- dawanie dziecku właściwej dla wieku, rozumnej swobody,
- uznawanie praw dziecka w rodzinie jako równych, bez przeceniania i niedoceniań jego roli.

Cechy zachowań dziecka a postawy rodziców

Powołując się na literaturę fachową można stwierdzić, że postawy rodziców wobec dziecka mają wpływ na kształtowanie się cech jego zachowań. Według przytoczonej już Marii Ziemskiej przy właściwych postawach wychowawczych będą to cechy pozytywne, a przy niewłaściwych – negatywne. Kształtowaniu się zdolności do nawiązywania trwałych więzi emocjonalnych sprzyja postawa akceptacji, dzięki której dziecko jest przyjacielskie, współczujące, pogodne, odważne. Dzięki postawie współdziałania dziecko jest ufne wobec rodziców, wytrwałe, zadowolone z własnej pracy, zdolne do współdziałania i podejmowania zobowiązań. Zdolność do kontaktów z rówieśnikami, uspołecznienie, pomysłowość, próby pokonywania przeszkód, łatwość przystosowania się do różnych sytuacji społecznych to cechy dziecka, którego rodzice uznają swobodę aktywności. Postawa poszanowania praw rozwija lojalność dziecka, solidarność z innymi członkami rodziny, sprzyja powstawaniu realistycznego obrazu samego siebie. Przy unikającej kontaktu z dzieckiem postawie rodziców może ono być niezdolne do nawiązywania trwałych więzi uczuciowych, niezdolne do obiektywnych ocen, nastawione antagonistycznie. Może być niezdolne do

wytrwałości i koncentracji w nauce, bojaźliwe lub wchodzące w konflikty. Agresywność, nieposłuszeństwo, kłótniowość, gniew, zahamowanie rozwoju uczuć wyższych lub bezradność, trudności w przystosowaniu się na skutek zahamowań to skutki postawy odtrącającej. Postawa nadmiernego wymagania, korygowania, krytyki sprzyja kształtowaniu się takich cech jak: niepewność, lękliwość, brak wiary we własne siły, przewrażliwienie, uległość, pobudliwość, brak zdolności koncentracji. Takie cechy dziecka jak: opóźnienie dojrzałości emocjonalnej, bierność, brak inicjatywy to efekt postawy nadmiernie chroniącej. W wyniku takiego postępowania rodziców dziecko może przejawiać również takie zachowania jak: nadmierna pewność siebie, zarozumialstwo, awanturniczość.

Postawy obojga rodziców wobec dziecka nie zawsze bywają tego samego typu. Dobrze byłoby jednak gdyby zamierzenia rodziców nie były rozbieżne i przeciwstawne, a oparte na wzajemnej akceptacji i szacunku rodziców do siebie i dziecka. Wówczas jest szansa na to, że nawet odmiennosc typów postaw matki i ojca nie będą miały szkodliwego wpływu na dziecko, a będą źródłem większego bogactwa doznań emocjonalnych.

Literatura:

1. Ziemska „Rodzima a osobowość”, Wiedza Powszechna, Warszawa 1977
2. M. Ziemska „Postawy rodzicielskie”, Wiedza Powszechna, Warszawa 1969
3. A. Bandura, R.H. Walters „Agresja w okresie dorastania”, PWN, Warszawa 1968
4. S. Forward „Toksyczni rodzice”, J. Santorski & CO, Warszawa 1992
5. A. Olubiński „Konflikty rodzice-dzieci. Dramat czy szansa?”, Wydawnictwo A. Marszałek, Toruń 1994.